

Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Κλινική Άσκηση στη Λογοπαθολογία 4

Ενότητα 3: Διαγνωστικές & Θεραπευτικές Προσεγγίσεις στην Άνοια-1

Ταφιάδης Διονύσιος

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τμήμα Λογοθεραπείας

Κλινική Άσκηση στη Λογοπαθολογία 4

Ενότητα 3: Διαγνωστικές & Θεραπευτικές Προσεγγίσεις στην Άνοια-1.

Ταφιάδης Διονύσιος

Εργαστηριακός Συνεργάτης

Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Άνοιχτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Σκοποί ενότητας

- Αναφορά στην κλινική εικόνα των διαταραχών και στην στοιχειοθετημένη επιστημονικά διάγνωση και αξιολόγηση με διάφορους μεθόδους των διαταραχών στην άνοια.

Περιεχόμενα ενότητας

- Εισαγωγή στις Άνοιες
- Διαγνωστικά Εργαλεία Ανοιών
- Εκπαιδευτικά Βίντεο

Εισαγωγή στις Άνοιξεις

Εισαγωγή στις Άνοιες (1 από 27)

- Η άνοια είναι ένα κλινικό σύνδρομο, εννοώντας ένα σύνολο από σημεία και συμπτώματα τα οποία, μολονότι αναγνωρίσιμα κάθε αυτά, ενδέχεται να αντιστοιχούν σε πολυάριθμες αιτίες και παθολογικά γεγονότα. Αντίστοιχη αναφορά γίνεται και στις πηγές (Bayles, 1986).

Εισαγωγή στις Άνοιες (2 από 27)

Συνολικά τα Ανοϊκά σύνδρομα έχουν τα εξής κλινικά χαρακτηριστικά:

- Επίκτητη γνωστική διαταραχή
- Πολλαπλά συμπτώματα από την γνωσιακή δυσλειτουργία & Απουσία διαταραχής του επιπέδου συνείδησης.
- Δεν μπορεί να αιτιολογηθεί ή να θεωρηθεί σύμπτωμα περιστασιακού άγχους

Εισαγωγή στις Άνοιες (3 από 27)

- Οι ασθενείς δεν είναι σε θέση να ολοκληρώσουν μία πρόταση ή ένα θέμα συζήτησης, επαναλαμβάνουν συνεχώς τις ίδιες λέξεις και σιγά-σιγά παρουσιάζεται ανικανότητα παραγωγής και κατανόησης του γραπτού λόγου. Η μη λεκτική επικοινωνία επηρεάζεται και αυτή. Οι προαναφερθείσες δυσκολίες επιβαρύνουν περισσότερο την επικοινωνιακή δυσκολία.

Εισαγωγή στις Άνοιες (4 από 27)

- Οι άνοιες είναι ένα από τα πιο επείγοντα προβλήματα που αντιμετωπίζει η υγεία και η κοινωνική φροντίδα και είναι επίσης η τέταρτη σε συχνότητα αιτία θανάτου σε άτομα ηλικίας 75 ετών και άνω. Κατά προσέγγιση το 5 % των ατόμων ηλικίας 65 ετών και το 20 % των ατόμων 85 ετών πάσχουν από κάποιο τύπο άνοιας, με τις τιμές επικράτησης να εμφανίζονται παρόμοιες στα πλαίσια της.

Εισαγωγή στις Άνοιες (5 από 27)

Υποφλοιώδης Άνοια

- Κλινική Εικόνα: Οι διαταραχές των φλοιωδών λειτουργιών (μνήμη, νοητική λειτουργία, γλώσσα) εμφανίζονται νωρίς στη φλοιώδη άνοια αλλά όχι πριν τα προχωρημένα στάδια των περισσότερων υποφλοιώδων εκφυλιστικών ασθενειών. Οι κινητικές διαταραχές είναι χαρακτηριστικά συμπτώματα στα αρχικά στάδια της υποφλοιώδους άνοιας αλλά δεν είναι προφανή στην φλοιώδη άνοια.

Εισαγωγή στις Άνοιες (6 από 27)

- Η νόσος Alzheimer έχει επιπτώσεις σε 5%, 10% του πληθυσμού πάνω από 65 χρονών και από 15% σε 30% του πληθυσμού πάνω από 80 ετών στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η νόσος Alzheimer αποτελεί το 50% σε 70% όλων των προοδευτικών ανοιών (Cummins, 1992). Η νόσος Alzheimer είναι δύο έως τρεις φορές πιο κοινός στις γυναίκες απ' ό,τι στους άνδρες (Cummins et al., 1985).

Εισαγωγή στις Άνοιες (7 από 27)

- Η ασθένεια του Alzheimer περιγράφηκε αρχικά από τον Alois Alzheimer, ένα γερμανό καθηγητή της νευροπαθολογίας που εξέθεσε τα συμπεράσματα αυτοψίας από έναν 55 χρόνο ασθενή που είχε πεθάνει μετά από αρκετά έτη από σοβαρή άνοια. Ο Alzheimer εξέτασε τον εγκέφαλο του ασθενή στην αυτοψία και βρήκε διάφορες παθολογικές αλλαγές, τις οποίες περιέγραψε σε ένα έγγραφο που δημοσιεύθηκε σε 1906. Αυτές οι παθολογικές αλλαγές ήρθαν να ορίσουν την ασθένεια.

Εισαγωγή στις Άνοιες (8 από 27)

- Η άνοια αγγειακής αιτιολογίας κατέχει τη δεύτερη κατά σειρά συχνότητας θέση μετά την ΑΤΑ και υπολογίζεται ότι στις δυτικές χώρες ευθύνεται για ποσοστό 5-10 % των ανοϊκών ασθενών, οι οποίοι έχουν παραπεμφθεί στα νοσοκομεία.
- Το ανοϊκό σύνδρομο συμβαίνει στο 40% περίπου του συνόλου των ασθενών με νόσο Parkinson.

Εισαγωγή στις Άνοιες (9 από 27)

- Οι αγγειακές βλάβες είναι σημαντική αιτία της άνοιας στους ενήλικες. Είναι δεύτερη για την ασθένεια του Alzheimer ως αιτία της άνοιας, που αποτελεί 15% σε 20% όλων των ανοιών (Cummins & Benson, 1992). Ο όρος ομπρέλα για τις άνοιες που προκαλούνται από αγγειακή βλάβη είναι άνοια εμφραγματική άνοια. Όπως ο όρος προτείνει, η πολύ εμφραγματική άνοια προκαλείται από επαναλαμβανόμενα εμφράγματα, συνήθως σε διάφορες περιοχές στον εγκέφαλο.

Εισαγωγή στις Άνοιες (10 από 27)

- **Αρχικά στάδια:** Τα πρώτα στάδια της άνοιας δεν έχουν συνήθως επιπτώσεις στη διαδικαστική μνήμη (πώς να κάνει πράγματα, όπως το πώς να φτιάξει κάποιος τον καφέ χρησιμοποιώντας το μπρίκι), τουλάχιστον για τις διαδικασίες που εκτελούνται απλά και όχι με σύνθετο τρόπο. Η εξασθενημένη δηλωτική μνήμη είναι η πιο ενοχλητική για τους ασθενείς στα πρώτα στάδια της άνοιας, η εξασθενημένη ενδεχόμενη μνήμη είναι η πιο ενοχλητική για τους θεραπευτές.

Εισαγωγή στις Άνοιες (11 από 27)

- Οι ασθενείς στα αρχικά στάδια της άνοιας έχουν συνήθως ικανοποιητική γλωσσική κατανόηση και ομιλία για να διαχειριστούν τις καταστάσεις της καθημερινής ζωής. Εντούτοις, η αδρές διαταραχές προσοχής και μνήμης συμβιβάζουν την ικανότητα του ασθενή να συγκρατεί προφορικές ή γραπτές εντολές.

Εισαγωγή στις Άνοιες (12 από 27)

- Άλλοι γίνονται υπερκινητικοί και φαινομενικά ανίκανοι να καθίσουν, ακόμα δίνουν ασταμάτητα εντολές για το σπίτι, παρουσιάζουν έμμονη δραστηριότητα (π.χ., υποβάλλοντας επανειλημμένα τις ίδιες ερωτήσεις, ανοιγοκλείνουν συνεχώς τα πατζούρια των παραθύρων, ανοίγουν και κλείνουν συνεχώς συρτάρια και τα ντουλάπια).

Εισαγωγή στις Άνοιες (17 από 27)

- **Τελικά στάδια:** Όλες οι παραπάνω διαταραχές παρουσιάζουν σημαντική επιδείνωση και μόνο οι ικανότητες επανάληψης λέξεων διατηρούνται σχετικώς, παρουσιάζοντας σε μερικές περιπτώσεις το φαινόμενο της ηχολαλίας. Σε προχωρημένα στάδια της νόσου παρατηρείται και η λογοκλονία (ακούσια επανάληψη των τελευταίων συλλαβών της λέξης), είτε αυθορμήτως, είτε στην εκούσια προσπάθεια της ομιλίας.

Εισαγωγή στις Άνοιες (18 από 27)

- Συνοπτικά οι γλωσσικές διαταραχές στην άνοια, όσον αφορά τον προφορικό λόγο, εξελίσσονται κυρίως σε τρεις φάσεις:
- **Αρχικά στάδια:** Παρατηρείται η έλλειψη της λέξης η οποία συνοδεύεται από σπάνιες παραφασίες. Ο ασθενής δυσκολεύεται να κατονομάσει το αντικείμενο που του υποδεικνύει ο εξεταστής. Οι φωνητικές όμως και συντακτικές ιδιότητες του λόγου διατηρούνται.

Εισαγωγή στις Άνοιες (19 από 27)

- **Μεσαία στάδια:** Τα προηγούμενα συμπτώματα χειροτερεύουν, ενώ εμφανίζονται και διαταραχές στην κατανόηση του λόγου. Σε δοκιμασία επανάληψη ψευδολέξεων παρατηρούνται συχνά μεταβολές των συλλαβών της λέξης. Αντίθετα οι φωνητικές και συντακτικές δομές του λόγου διατηρούνται σχετικώς σε ικανοποιητικά επίπεδα.

Εισαγωγή στις Άνοιες (20 από 27)

- Όταν η ασθένεια προχωράει στα μέσα στάδια της άνοιας, οι διαταραχές μνήμης και προσοχής αυξάνονται δριμύτατα και έχουν επιπτώσεις σε περισσότερες διαστάσεις της καθημερινής ζωής του ασθενή. Έπειτα η συνειδητοποίηση του ασθενή της δριμύτητας και της έκτασης των διαταραχών μειώνονται καθώς οι διαταραχές γίνονται εντονότερες.

Εισαγωγή στις Άνοιες (21 από 27)

- Τα αίτια της άνοιας είναι πολλά και ποικίλα, μεταξύ των οποίων, λοιμώξεις, ανοξία, ενδοκρανιακές μάζες, τραύματα, τοξικότητα, ακουστικές και οπτικές διαταραχές, έλλειψη βιταμινών, ενδοκρινικές και μεταβολικές διαταραχές, αρτηριοσκληρωτικές επιπλοκές, η νόσος Alzheimer και άλλοι νόσοι (Bayles, Tomoeda & Kasniak, 1987).

Εισαγωγή στις Άνοιες (22 από 27)

Εκφυλιστικές δυσλειτουργίες του εγκεφαλικού φλοιού (φλοιώδης άνοια)

- νόσος Alzheimer
- νόσος Pick

Εισαγωγή στις Άνοιες (23 από 27)

Εξώ-πυραμυδικά σύνδρομα (υποφλοιώδης άνοια)

- νόσος Parkinson
- νόσος Wilson
- χορεία Huntington
- προοδευτική υπερπυρηνική πάρεση
- ιδιοπαθής αποτιτάνωση βασικών γαγγλίων

Εισαγωγή στις Άνοιες (24 από 27)

Καρδιαγγειακές ασθένειες

- πολυεμφρακτική άνοια

Μολυσματικές ασθένειες

- βραδεία ιοϊκή άνοια (π.χ. Ασθένεια Jacob Creutzfeldt)
- νευροσύφιλης
- απλός έρπης εγκεφαλίτιδος

Εισαγωγή στις Άνοιες (25 από 27)

Διάφορα ανοϊκά σύνδρομα

- νεοπλασματικά
- μετατραυματικά
- μεταανοξικά

Η άνοια υποδιαιρείται σε τρεις μεγαλύτερες περιοχές: την αρχική εκφυλιστική άνοια (PDD), MID και όλες τις άλλες διαγνώσεις άνοιας συλλογικά (Overman & Geoffrey, 1987) (American Psychiatric Association, 1987).

Εισαγωγή στις Άνοιες (26 από 27)

Η αιτιολογία της άνοιας καθορίζει και τον τύπο. Μία προσπάθεια ταξινόμησης των αιτιών της, τις διαχωρίζει σε:

- Προοδευτικές (μη αναστρέψιμες)
- Μη προοδευτικές (αναστρέψιμες)

Εισαγωγή στις Άνοιες (27 από 27)

Γλωσσικά ελλείμματα που παρουσιάζονται στις άνοιες

- Η αποδόμηση της γλώσσας, του λόγου και της επικοινωνίας είναι το πρώτο σημαντικό εύρημα σε όλες τις μορφές άνοιας. Αυτά τα συμπτώματα γίνονται πιο εμφανή και έντονα καθώς προχωράνε τα στάδια της και αξιολογούνται στην πλειοψηφία των ασθενών οι οποίοι πιθανολογούνται στο δεύτερο στάδιο άνοιας.

Διαγνωστικά Εργαλεία Ανοιών

Διαγνωστικά Εργαλεία Ανοιών (1 από 8)

Η διαγνωστική διαδικασία της άνοιας περιλαμβάνει:

α) την εκτίμηση του ασθενούς, με λήψη του ιστορικού, τη νευρολογική και σωματική εξέταση και την αξιολόγηση της λειτουργικής, γνωστικής και ψυχιατρικής κατάστασης του ασθενούς, β) τις αιματολογικές εξετάσεις, γ) τις απεικονιστικές μεθόδους και δ) τις συμπληρωματικές εξετάσεις, όταν αυτό απαιτείται.

Διαγνωστικά Εργαλεία Ανοιών (2 από 8)

Η διαγνωστική διαδικασία της άνοιας περιλαμβάνει:

- Η διάγνωση της άνοιας πρέπει να γίνεται έγκαιρα προκειμένου να διευκρινιστεί η φύση των συμπτωμάτων, που μπορεί να κυμαίνονται από την απάθεια και την κοινωνική απομόνωση έως τη λανθασμένη εκτέλεση απλών καθημερινών εργασιών στο σπίτι ή στη δουλειά.

Διαγνωστικά Εργαλεία Ανοιών (3 από 8)

- Διαγνωστικά κριτήρια DSM-IV-TR
- Διαγνωστικά κριτήρια ανοιών σύμφωνα με το ICD-10

Διαγνωστικά Εργαλεία Ανοιών (4 από 8)

- Mini Mental State Examination (MMSE)
- Addenbrooke's Cognitive Examination- Revised (ACE-R)
- Mini-Cog
- GPCOG
- BDAE

Διαγνωστικά Εργαλεία Ανοιών (5 από 8)

- Arizona Battery for Communication Disorders of Dementia (ABCD)
- FLCI
- WAB-R
- Porch index of Communication Ability (PICA)
- BNT
- BLA
- Word Fluency (Kosmidis et al)

Διαγνωστικά Εργαλεία Ανοιών (6 από 8)

- Το εισαγωγικό μέρος ενός εργαλείου αξιολόγησης άνοιας αποτελείται, από ερωτήσεις που αφορούν προσωπικά δεδομένα και πληροφορίες του εκάστοτε ασθενούς. Η καταλληλότητα ή η ακαταλληλότητα των απαντήσεων του ασθενούς σε τέτοιου είδους ερωτήσεις, θα δώσει μια προκαταρκτική ιδέα για την νοητική του κατάσταση (Hegde, 1996, 1999).

Διαγνωστικά Εργαλεία Ανοιών (7 από 8)

- Προσανατολισμός στο χρόνο και τον τόπο
- Προσοχή (π.χ. μήνες του έτους ή το υπόβαθρο των λέξεων)
- Μνήμη (π.χ. η διεύθυνση του, το όνομα του πρωθυπουργού)
- Γλώσσα (η ανάγνωση, η γραφή, η κατανόηση, η επανάληψη)

Διαγνωστικά Εργαλεία Ανοιών (8 από 8)

- Εκτελεστικής λειτουργίας (ροή γραμμάτων και κατηγοριών)
- Praxis (π.χ. εναλλασσόμενες κινήσεις των χεριών, μίμηση των χειρονομιών)
- Οπτικοχωρική λειτουργία (π.χ. ο σχεδιασμός ενός ρολογιού).

Εκπαιδευτικά Βίντεο

Εκπαιδευτικά Βίντεο

- Montreal Cognitive Assessment (MoCA):
Administration and Scoring

<https://www.youtube.com/watch?v=y0Kfq7Lgf-w>

- Montreal Cognitive Assessment (MoCA) Administration

<https://www.youtube.com/watch?v=ryf8SG0NQLQ>

Βιβλιογραφία

- Bayles, K. (1986). Management of neurogenic communication disorders associated with dementia. In Chapey, K. (Ed.), *Language intervention strategies in adult aphasia*. Baltimore: Williams & Wilkins.
- Cummings, J.L., Benson, F., Hill, M., & Read, S. (1985). Aphasia in dementia of the Alzheimer type. *Neurology*, 35, 394-397.
- Cummings, J. L. (1992). Depression and Parkinson's disease: A review. *American Journal of Psychiatry*, 149, 443-454.
- Hedge, M. N. (1996). *PocketGuide to assessment in speech – language pathology*. San Diego, CA: Singular Publishing Group.
- Hedge, M. N. (1999). *A coursebook on aphasia and other neurogenic language disorders*. CA: Singular Publishing Group.

Σημείωμα Αναφοράς

Ταφιάδης Δ. Κλινική άσκηση στη Λογοπαθολογία 4. ΤΕΙ Ηπείρου. Διαθέσιμο από:

<http://eclass.teiep.gr/courses/LOGO138/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη Δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Τέλος Ενότητας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης